

IPA PREKOGRANIČNI PROGRAM BOSNA I HERCEGOVINA - CRNA GORA

Projekti finansirani u okviru prvog
poziva za dostavljanje prijedloga
projekata

Ovaj program finansira Evropska unija

IPA Program prekogranične saradnje
Bosna i Hercegovina – Crna Gora

IPA PREKOGRANIČNI PROGRAM BOSNA I HERCEGOVINA - CRNA GORA

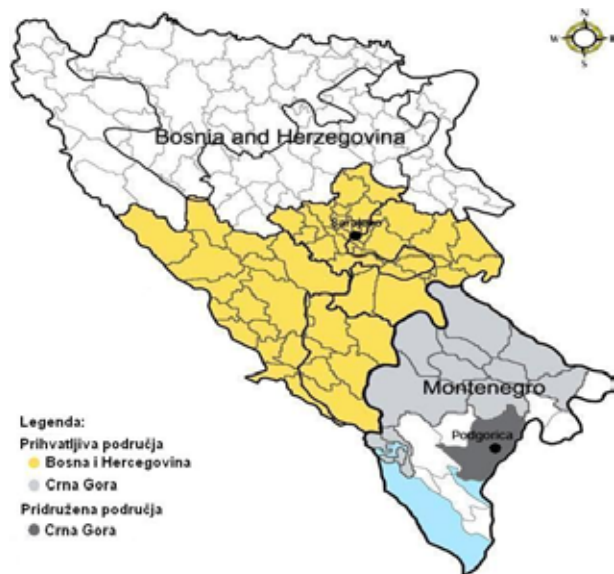

Projekti finansirani u okviru prvog
poziva za dostavljanje prijedloga
projekata

PODRUČJE IMPLEMENTACIJE PROJEKATA

Prekogranični program Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2007 - 2013

Prekogranični program Bosna i Hercegovina - Crna Gora se realizuje u okviru Instrumenta za pretpriprustnu pomoć (IPA). Cilj prekogranične saradnje, kao druge komponente IPA-e, je priprema zemalja kandidata i zemalja potencijalnih kandidata za buduće upravljanje strukturnim fondovima EU.

Sveukupni cilj programa je:

„Stimulacija održivog razvoja prekogranične oblasti, njenih ekonomskih, kulturnih, prirodnih i ljudskih resursa i potencijala kroz jačanje kapaciteta ljudskih resursa i zajedničkih mreža institucija u lokalnim zajednicama, te kod lokalnih i privatnih aktera.“

Programska oblast obuhvata površinu od 31.134,33 km² i ima 1.685.366 stanovnika.

Teritorija Bosne i Hercegovine obuhvaćena programom sastoji se od 56 opština, dok je programom na teritoriji Crne Gore obuhvaćeno 13 opština (12 u prihvatljivom i 1 u pridruženom području).

Za realizaciju programa zadužene su operativne strukture programa, a to su Direkcija za evropske integracije Bosne i Hercegovine i Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore.

Zajednički tehnički sekretarijat (ZTS) je administrativni organ programa zadužen za njegovo svakodnevno upravljanje i administraciju. ZTS je smješten u Sarajevu, Bosna i Hercegovina, i ima ispostavu/antenu u Nikšiću, Crna Gora.

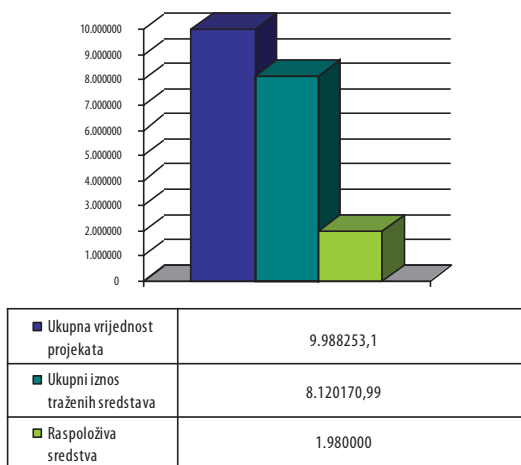
Više informacija o programu možete naći na:
www.cbc.bih-mne.org

The screenshot shows the website www.cbc.bih-mne.org in Internet Explorer. The browser's address bar shows the URL. The page has a blue header with a logo and navigation links: [Vijesti](#), [Program](#), [Kalendar](#), [Foto galerija](#), [Kontakti](#), [Tražite partnera](#), and [FAQ](#). The main content area is titled "Poštovani posjetioci," and includes a welcome message, a search bar, and a map of Bosnia and Herzegovina. The sidebar on the left contains a calendar for January 2012, a "Prijedloženi projekti" section with a dropdown menu, and a "Ljubavi" section with a star icon. The footer of the page includes the text "Dobrodošli na web stranicu Prekograničnog programa Bosne i Hercegovina - Orma Goru." and "Prekogranični program Bosna i Hercegovina - Orma Gora realizuje se u okviru Instrumenta za prečišćeniju općinu IPA Programarna oblast".

Prvi poziv za dostavljanje prijedloga projekata

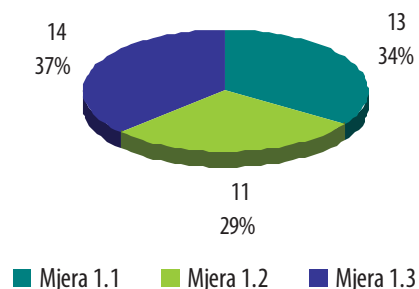
Prvi poziv za dostavljanje prijedloga projekata za Prekogranični program Bosna i Hercegovina - Crna Gora raspisan je 09.07.2009. godine. U okviru ovog poziva na raspolaganju je bilo 1.980.000,00 eura (finansijske alokacije za 2007 i 2008 godinu), dok je ukupni traženi iznos sredstava bio četiri puta veći (8.120.170,99 eura).

Tražena sredstva vs. raspoloživa sredstva

Zajednički tehnički sekretarijat primio je ukupno 38 prijedloga projekata, od kojih je 14 prijedloga projekata aplicirano za mjeru 1.3 (Ostvarivanje društvene kohezije i kulturne razmjene putem institucionalnih i intervencija putem ličnog kontakta i akcija ljudi ljudima), 13 za mjeru 1.1 (Inicijative usmjerene na prekogranični privredni razvoj sa naglaskom na turistički i ruralni razvoj) i 11 za mjeru 1.2 (Inicijative usmjerene na unapređenje životne sredine ponajviše u cilju zaštite, promocije i raspolaganja prirodnim resursima).

Aplikacije po mjerama

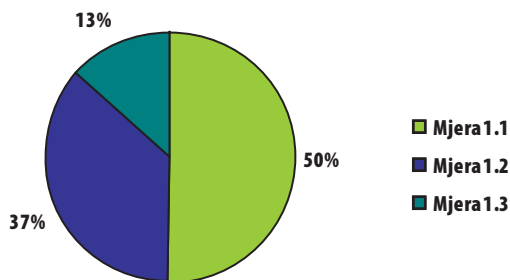
U 18 prijedloga projekata funkcionalni vodeći partneri (FVP) aplicirali su za IPA alokaciju u Crnoj Gori i 20 za IPA alokaciju u BiH. Od 18 FVP-a koji su aplicirali za IPA alokaciju u Crnoj Gori, 16 je porijeklom iz Crne Gore, jedan iz Italije i jedan iz Češke Republike. Od 20 FVP-a koji su aplicirali za IPA alokaciju u BiH, 19 je porijeklom iz BiH, a jedan je porijeklom iz Njemačke.

Podjela Funkcionalnih vodećih partnera po zemljama

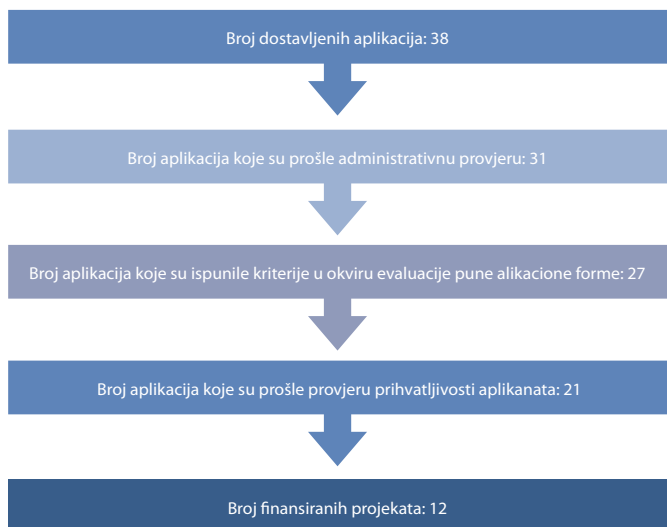
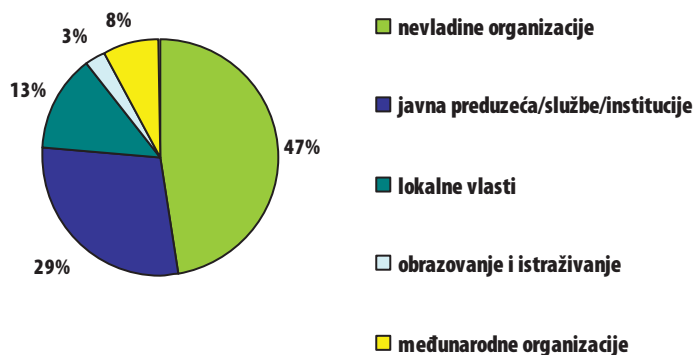

Oko 50% ukupno traženih sredstava se odnosilo na Mjeru 1.1, 37% na Mjeru 1.2 i 13% na Mjeru 1.3. Najveći procenat organizacija koje su aplicirale čine nevladine organizacija (47%), a slijede ih javne institucije i servisi (29%).

Raspodjela aplikacija po mjerama

Raspodjela aplikacija po tipu organizacije

Za sredstva iz prvog poziva u okviru IPA Prekograničnog programa Bosna i Hercegovina-Crna Gora apliciralo je ukupno 76 aplikacionata i 68 partnera. Od ukupno 38 predatih aplikacija, 21 aplikacija je zadovoljavala sve tražene kriterijume, a s obzirom na raspoloživi iznos sredstava, finansirano ih je ukupno 12.

Grafikon pored pokazuje broj aplikacija koje su prošle kroz pojedine faze evaluacije.

OSOBE SA INVALIDITETOM U CENTRU DRUŠTVENE KOHEZIJE - SUNČANE RADIONICE

Funkcionalni vodeći partner:

JU Centar za socijalni rad Trebinje

Vodeći partner:

Udruženje za pomoć licima ometenim u psihofizičkom razvoju Nikšić

Područje implementacije:

Trebinje (BiH) i Nikšić (CG)

Trajanje projekta:

12 mjeseci

Mjera:

1.3 Ostvarivanje društvene kohezije i kulturne razmjene putem institucionalnih i intervencija putem ličnog kontakta i akcija ljudi ljudima

Projekti prekogranične saradnje omogućavaju da se obnove mnoge relacije, uspostave nove, zdravije, interesno i socijalno opredjeljene i da se, pored projektnih zadataka realizuju i mnogi drugi zadaci koji imaju ciljeve povezivanja ljudi, vlasti, institucija, razvoj zajedničkih projekata

- Mira Ćuk, direktor JU Centra za socijalni rad Trebinje

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

G-đa Ćuk: Zavod za zapošljavanje Crne Gore pokrenuo je inicijativu za razvoj zajedničkog projekta, ponukan stečenim znanjem na primjerenim edukacijama o evropskim integracijama i korištenju pristupnih fondova, kao i svojim iskustvom u zapošljavanju teško zapošljivih grupa nezaposlenih. U traženju partnera, pošli su od nadležnih institucija, a to je centar za socijalni rad kad su u pitanju ranjive grupe kao što su stari, osobe sa invaliditetom, manjine i sl. Od više ideja, zajedno sa Centrom za socijalni rad Trebinje razmotrena je detaljno ideja o zapošljavanju osoba sa invaliditetom i odlučeno da se radi na projektu koji bi obezbijedio konkretne koristi za osobe sa invaliditetom. Na tim konsultacijama prihvaćen je i princip koji se poštuje u radu sa osobama sa invaliditetom, a to je „o nama ništa bez nas“ i razmotrena situacija u Opštinama Nikšić i Trebinje sa organizovanosti osoba sa invaliditetom, radu njihovih udruženja i potencijalnim partnerima. Izabrane su partnerske organizacije koje su imale već do sada ostvarenu saradnju i projektno iskustvo.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

G-đa Ćuk: Projekat je vrlo zahtjevan kako u izradi, odobravanju, tako i u implementaciji. Razlozi za to su obimna i sadržajna aplikacija, rad u partnerstvu, rad na dvije lokacije, direktan rad sa korisnicima, permanentan monitoring, složene procedure u implementaciji (nabavke, odobrenja, PDV, izvještaji i sl.). Imajući u vidu svu složenost, u planiranju projekta neophodno je planirati jednu osobu koja bi se puno radno vrijeme isključivo i jedino bavila administriranjem. Kako nismo imali iskustva sa tim, mi to nismo uradili i mnogo vremena cijeli tim mora

posvetiti tim poslovima. Mi smo u projektu akcenat stavili na aktivnosti i osoblje koje obezbjeđuje stručni rad pošto se radi sa osobama sa invaliditetom. To je dobro i neophodno u radu sa ovom kategorijom korisnika.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

G-đa Ćuk: Saradnja sa partnerom u Trebinju je kontinuirana i nastaviće se. Takođe, sa partnerima iz Nikšića će se nastaviti, ali u jednoj manje formalnoj atmosferi: pozivanje na

značajne događaje, učestvovanje u edukacijama i sl. Možda u budućnosti da se radi i na nekim novim projektima. Ostvareni nivo saradnje to omogućuje.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

G-đa Ćuk: Ranije razvijene veze između Bosne i Hercegovine i Crne Gore, dok se živjelo u zajedničkoj državi, posljednjih godina bile su napuštene ili u potpunosti oslabljene. Čak i granična područja kao što su Nikšić i Trebinje koji imaju istorijski razvijene trajne veze i međusobnu upućenost, ostvarivali su samo sporadičnu komunikaciju. Projekti prekogranične saradnje omogućavaju da se obnove mnoge relacije, uspostave nove, zdravije, interesno i socijalno opredjeljene i da se, pored projektnih zadataka realizuju i mnogi drugi zadaci koji imaju ciljeve povezivanja ljudi, vlasti, institucija, razvoj zajedničkih projekata.

ZTS: Šta biste savjetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

G-đa Ćuk: Da se dobro edukuju o uslovima za programe prekogranične saradnje, da izdvoje vrijeme koje im je nophodno i za izradu projekta i njegovu implementaciju, da se naoružaju strpljenjem i odgovornošću, da dobro planiraju cjelokupan proces, da biraju provjerene partnere koji imaju resurse i izgrađene standarde prema partnerskom radu, da formiraju tim u organizaciji koji se neće plašiti rada, da vjeruju i bore se za svoje ideje.

RAZMJENA PRAKSI ZA BOLJE UPRAVLJANJE POLITIKOM ZAPOŠLJAVANJA U POGRANIČNOM REGIONU

Funkcionalni vodeći partner:

JU Zavod za zapošljavanje Crne Gore - Centar za ljudske resurse

Vodeći partner:

Zavod za zapošljavanje RS -Biro za zapošljavanje Trebinje

Područje implementacije:

Nikšić (CG) i Trebinje (BiH)

Trajanje projekta:

12 mjeseci

Mjera:

1.3 Ostvarivanje društvene kohezije i kulturne razmjene putem institucionalnih i intervencija putem ličnog kontakta i akcija ljudi ljudima

Naš projekat, između ostalog, nosi u svom nazivu i riječi „razmjena praksi. . .“, što je i osnovna ideja ovog projekta, s ciljem da se upoznaju i poboljšaju načini poslovanja dva Zavoda za zapošljavanje kako bi se efektivnije moglo uticati na smanjenje nezaposlenosti u prekograničnom regionu

- mr Irena Perić, viši savjetnik za istraživanje, Zavod za zapošljavanje Crne Gore - Centar za ljudske resurse

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

G-đa Perić: Naš projekat, između ostalog, nosi u svom nazivu i riječi „razmjena praksi. . .“, što je i osnovna ideja ovog projekta, s ciljem da se upoznaju i poboljšaju načini poslovanja dva Zavoda za zapošljavanje, kako bi se efektivnije moglo uticati na smanjenje nezaposlenosti u prekograničnom regionu. Iako poslovna saradnja menadžera dva Zavoda za zapošljavanje datira još od ranije, zaposleni u ovim institucijama nijesu imali mogućnosti da se upoznaju sa kolegama iz okruženja. Shodno toj činjenici, projektne aktivnosti su usmjerene tako da se upravo zaposleni bolje upoznaju i razmijene iskustva u načinu obavljanja svojih poslova i na taj način poboljšaju efekat svog rada.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

G-đa Perić: Saradnja se svakako nastavlja sa partnerom. Naime, već su preduzete neke mjere poboljšanja poslovanja

u oba Zavoda gdje ćemo jedni drugima izaći u susret. Drugo, u ovogodišnjem Pozivu za dostavljanje projektnih prijedloga, opet su ova dva Zavoda za zapošljavanje partneri u jednom od predatih projektnih ideja. U toku je i izrada draft projektne ideje vezane za partnerstvo više Zavoda za zapošljavanje u regionu.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

G-đa Perić: Kao i za ostale prekogranične saradnje, tako smatram da je prekogranična saradnja sa BIH od velikog značaja za sve institucije i organizacije koje imaju pravo učešća u ovim Pozivima. Zahvaljujući prekograničnim saradnjama, postiže se institucionalno povezivanje srodnih organizacija (kasnije i ostalih koje nijesu srodne, u cilju razmjene informacija, iskustava isl.) i time se poboljšava njihovo poslovanje kroz razmjenu dobrih praksi i iskustava.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

G-đa Perić: Dosadašnje projektne aktivnosti su implementirane u predviđenom roku. U početku, problem se pojavio zbog datuma početka implementacije projekta. Naime, na odobra-

vanje projektnog prijedloga od strane EU Komisije se čekalo mnogo više nego što je trebalo, te mjesec u kojem je otpočeo projekat se nije poklapao sa mjesecima koji su bili predviđeni za početak. S tim u vezi, da bi uspjeli blagovremeno realizovati sve predviđene aktivnosti, projektni tim se dogovorioda partnerske sastanke (predviđene da se odžavaju kao posebne aktivnosti) održi uporedo sa realizacijom pojedinih većih aktivnosti. Na taj način smo ipak uspjeli da sve dosadašnje aktivnosti budu realizovane u skladu sa projektom predviđenim terminima.

ZTS: Šta biste savjetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

G-đa Perić: Da im partner obavezno bude organizacija koja se bavi istim ili sličnim djelatnostima kao i oni, da imaju minimum po 3 osobe koje će se angažovati u projektu i da pažljivo selektuju aktivnosti koje trebaju implementirati - ne stavljati veliki broj aktivnosti, odnosno, ako ima veliki broj aktivnosti, predvidjeti za njihovo implementiranje više dana, nego što je neophodno.

ODRŽIVO UPRAVLJANJE OTPADOM U PREKOGRANIČNOM PODRUČJU BOSNE I HERCEGOVINE I CRNE GORE

Funkcionalni vodeći partner:

Arbeiter-Samariter-Bund,
Deutschland e.V / Njemačka

Vodeći partner:

Opština Kotor

Ostali partneri:

Lokalna inicijativa razvoja (BiH),
Eko Centar Delfin (CG)

Područje implementacije:

Trebinje, Foča, Gacko, Bileća (BiH)
i Nikšić, Plužine, Kotor, Tivat (CG)

Trajanje projekta:

18 mjeseci

Mjera:

1.2 Inicijative usmjerene na unapređenje životne sredine ponajviše u cilju zaštite, promocije i raspolaganja prirodnim resursima

Značaj (prekogranične saradnje) je veliki, a ogleda se u razmjeni informacija i iskustava, zajedničkim akcijama na rješavanju istih ili sličnih problema, identifikacija mogućnosti za zajedničku saradnju i razvoj – Biljana Zgonjanin, Projekt menadžer Arbeiter-Samariter-Bund Deutschland e.-v. (ASB)

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

G-đa Zgonjanin: Upravljanje otpadom je jedno od ključnih pitanja zaštite okoline i u BiH i u CG, posebno u pograničnom području i zato smo se odlučili da napišemo projekat na tu temu. Partnerstvo datira od 2006 godine i uspješnog zajedničkog provođenja projekata iz programa Interreg IIIA koji su provedeni tokom perioda 2007-2009 godina.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

G-đa Zgonjanin: Iskustva u dosadašnjoj implementaciji su dobra i projektne aktivnosti se sprovode prema planu. Da bi se projekat adekvatno implementirao potrebno je zaposliti iskusan tim ljudi koji će realizovati planirane aktivnosti i na taj način se izbjegavaju potencijalne poteškoće.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

G-đa Zgonjanin: Da, a saradnja bi se ogledala u implementaciji socio-ekonomskih projekata kroz implementaciju prekograničnih projekata i SOLIDAR mreže.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

G-đa Zgonjanin: Značaj je veliki, a ogleda se u razmjeni informacija i iskustava, zajedničkim akcijama na rješavanju istih ili sličnih problema, identifikacija mogućnosti za zajedničku saradnju i razvoj.

ZTS: Šta biste savjetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

G-đa Zgonjanin: Dobar partnerski odnos i saradnja = dobar i siguran rezultat.

ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA I ZAŠTITA PRIRODNE SREDINE U SJEVERNOJ CRNOJ GORI I JUŽNOJ BOSNI I HERCEGOVINI

Funkcionalni vodeći partner: Kako smo već imali započetu saradnju sa NP “Durmitor”, koji je u smislu djelatnosti, turističke ponude, COSV (Comitato di Coordinamento delle Organizzazioni per il Servizio Volontario / Italija) geografskog položaja, biodiverziteta, veoma sličan NP “Sutjeska”, onda se prosto nametnula logična ideja da se prekogranične aktivnosti sa Crnom Gorom usmjere prema zajedničkom projektu između dva parka koji i graniče teritorijom

Vodeći partner:
Nacionalni park Sutjeska (BiH)

Ostali partneri:
Nacionalni park Durmitor (CG)

Područje implementacije:
Žabljak, Plužine (CG) i Foča (BiH)

Trajanje projekta:
18 mjeseci

Mjera:
1.1 Inicijative usmjerene na prekogranični privredni razvoj sa naglaskom na turistički i ruralni razvoj

- Ljeposava Đajić, Direktor projekta

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH–Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

G-đa Đajić: NP “Sutjeska” je blagovremeno dobio informaciju o otvaranju poziva za aplikaciju u okviru IPA Prekograničnog programa BiH–CG, a dio osoblja je prisustvovao i prezentaciji programa koja je održana u Foči. S obzirom na djelatnosti koje se odvijaju u Parku i u skladu sa Planom upravljanja NPS-a za period 2003-2012. u kojem je, između ostalog, planirano povećanje prihoda od turizma, odlučili smo se aplicirati projekat u okviru mjere 1.1. Kako smo već imali započetu saradnju sa NP “Durmitor”, koji je u smislu djelatnosti, turističke ponude, geografskog položaja, biodiverziteta, veoma sličan NP “Sutjeska”, onda se prosto nametnula logična ideja da se prekogranične aktivnosti sa Crnom Gorom usmjere prema zajedničkom projektu između dva parka koji i graniče teritorijom. Kako oba Parka do sada nisu imali iskustva u vezi sa realizacijom projekta prekogranične saradnje, italijanska nevladina organizacija COSV, koja već desetak godina djeluje na području Crne Gore i uspješno realizuje projekte iz oblasti ekonomskog razvoja i ruralnog turizma pokrenula je inicijativu o zajedničkoj saradnji.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

G-đa Đajić: Tokom implementacije projekta naišli smo na poteškoće koje su uglavnom vezane za aktivnost formiranja i funkcionisanja Partnersko-vizitorskog centra, a one su:

- a) vlasništvo, upravljanje i održavanje objekta, jer je u pitanju objekat koji se gradi u graničnom pojasu Crne Gore i po postojećim zakonskim propisima, NPS ne može biti vlasnik/suvlasnik objekta.
- b) angažovanje radnika NPS-a kada PVC bude u funkciji, jer je po propisima Crne Gore radnik NPS-a strano lice i njegovo angažovanje je regulisano posebnim propisima i
- c) troškovi opremanja PVC-a su na budžetskoj liniji NPS- a (BiH), a lokacija objekta za korišćenje opreme je u drugoj državi (Crna Gora), tako da se javlja problem oslobađanja od PDV-a i plaćanja carine na izvoz robe.

Jedan od evidentnih problema je i kašnjenje u realizaciji projektnih aktivnosti zbog mjesec dana razlike u potpisivanja ugovora aplikantata sa Delegacijama EU i kašnjenja u angažovanju projekt menadžera.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

G-đa Đajić: Saradnja je već praktično nastavljena jer je NP "Sutjeska" sa COSV-om aplicirao novi projekat pod nazivom "Održivi

ekonomski razvoj zaštićenog regionalnog područja Sjeverne Crne Gore i južne Bosne. Ovaj projekat u većini aktivnosti predstavlja nastavak aktivnosti iz aktuelnog projekta.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

G-đa Đajić: Značaj prekogranične saradnje ogleda se prvenstveno u zajedničkim aktivnostima partnera iz dvije države i to: međuopštinska privredna, kulturna i društvena saradnja; konkretne zajedničke aktivnosti na privrednom, kulturnom i društvenom planu; zajednički nastup na tržištu u oblasti privrede, sa akcentom na turizam i ruralni razvoj; zajedničke aktivnosti na polju monitoringa biodiverziteta (staništa i migracije) vezanog za zaštićena područja (nacionalne parkove, kanjon Tare) isl.

ZTS: Šta biste savjetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

G-đa Đajić: Nakon otvaranja poziva aplikanti treba da se prijave na mjeru koja je u skladu sa osnovnim djelatnostima kojima se bave. S obzirom da su procedure za apliciranje, kao i implementaciju projekata prekogranične saradnje veoma komplikovane veoma je važno da osoblje aplikantata prođe što veći broj treninga i edukacija. Ukoliko aplikant nema dovoljno iskustva, a želi da se kandiduje, onda je veoma bitno da pronađe partnera koji ima dovoljno iskustva da prenese svoje vještine na osoblje partnera, kako bi njihovo iskustvo bilo svojevrsna garancija za uspješnu realizaciju projekta. Prilikom apliciranja posebnu pažnju obratiti na vremenski okvir, odnosno dužinu trajanja pojedinih aktivnosti (npr. vrijeme koje je potrebno za provođenje tendera ili u slučaju njegovog poništenja kao i mogućnosti zakonskih barijera).

RAZVOJ TURISTIČKOG ITINERERA U PREKOGRANIČNOJ OBLASTI IZMEĐU BOSNE I HERCEGOVINE I CRNE GORE

Funkcionalni vodeći partner:

Privredna komora Kantona Sarajevo

Vodeći partner:

Montenegro Biznis Alijansa

Područje implementacije:

Stari Grad Sarajevo, Konjic, Jablanica, Mostar, Čapljina, Stolac i Trebinje (BiH) i Nikšić, Kotor, Tivat i Herceg Novi (CG)

Trajanje projekta:

18 mjeseci

Mjera:

1.1 Inicijative usmjerene na prekogranični privredni razvoj sa naglaskom na turistički i ruralni razvoj

Budući da turizam predstavlja perspektivnu privrednu oblast kako za BiH tako i za CG, zajednički smo procijenili interes da kroz razvoj turističkih itinerera ostvarimo što bolje rezultate u pružanju turističkih usluga, ali i pomak u ukupnom privrednom razvoju prekograničnog područja

- mr. Esad Ibišević, projekt menadžer

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

G-din Ibišević: Privredna komora Kantona Sarajevo i Montenegro Biznis Alijansa partneri su u realizaciji projekta koji nosi naziv "Razvoj turističkog itinerera u prekograničnoj oblasti između BiH i Crne Gore". S obzirom da je Komora mnogo ranije saradivala sa Montenegro Biznis Alijansom, sa zadovoljstvom su prihvatili naš poziv da budemo partneri u realizaciji projekta.

Razmišljajući o projektima koje bi mogli kandidovati za realizaciju u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora, kao i u razgovorima sa crnogorskim privrednicima, došli smo do saznanja da bi bilo veoma dobro implementirati projekat koji bi omogućio veću razmjenu ljudi, povećanu razmjenu dobara i ostvarenje većeg prometa i prihoda u dijelu graničnog pojasa BiH i CG. Uspostavljanje turističkog itinerera koji bi povezao općine Stari Grad Sarajevo, Konjic, Jablanicu, Mostar, Čapljinu, Stolac i Trebinje, zatim Nikšić, Kotor, Tivat i Herceg Novi, učinilo nam se kao idealno rješenje za ostvarenje gore nabrojanog i tako smo došli do teme projekta.

Budući da turizam predstavlja perspektivnu privrednu oblast kako za BiH tako i za CG, zajednički smo procijenili interes da kroz razvoj turističkih itinerera ostvarimo što bolje rezultate u pružanju turističkih usluga, ali i pomak u ukupnom privrednom razvoju prekograničnog područja.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

G-din Ibišević: Mi u Komori izuzetno smo ponosni na projekat “Razvoj i unapređenje konkurent-

nosti malih i srednjih preduzeća na polju povećanja energijske efikasnosti”, koji smo realizirali proteklih godina zahvaljujući sredstvima Evropske unije. To je, ujedno, bilo i naše prvo značajnije iskustvo u radu na projektima koje finansira Evropska unija. S obzirom da smo tada s uspjehom ostvarili sve postavljene ciljeve, iskustva koja smo stekli radeći na tom projektu uveliko nam koriste i za rad na razvoju turističkog itinerera u prekograničnoj oblasti između BiH i Crne Gore.

Projekat je počeo u junu 2011. godine i provodiće se 18 mjeseci. Do sada su, sa relativnom lakoćom, ispunjeni svi postavljeni programski zadaci, počevši od održavanja info dana, prezentacije, osnivanja TP centara, zatim prikupljanja i obrade podataka, edukacije do širenja informacija i uključivanja privrednih subjekata u njegovu realizaciju.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

G-din Ibišević: S obzirom da smo sa partnerom ostvarivali uspješnu saradnju i prije ovog projekta, zasigurno je da ćemo je nastaviti i nakon njegove realizacije, s tim što će ona ubuduće vjerovatno biti puno bolja i plodonosnija. Osim toga, zajedničkim snagama nastavit ćemo rad na turističkom itinereru koji će, vjerujemo, biti uspješno uspostavljen u prekograničnoj oblasti između BiH i Crne Gore.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

G-din Ibišević: Svaka saradnja je značajna i dobrodošla. Prekogranična saradnja između Bosne i Hercegovine i Crne Gore zasigurno će doprinijeti većoj razmjeni ljudi, proizvoda, informacija i ideja. Jačanje regije približit će Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru evropskim integracijama i učiniti ih možda jednog dana ravnopravnim članicama Evropske unije, što je trenutno top zadatak obje države. Značaj je veliki, a ogleda se u razmjeni informacija i iskustava, zajedničkim akcijama na rješavanju istih ili sličnih problema, identifikacija mogućnosti za zajedničku saradnju i razvoj.

ZTS: Šta biste savjetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

G-din Ibišević: Prvi savjet je da u svom kolektivu osposobe tim koji će sa uspjehom raditi na pripremi aplikacije. Takođe, važno je koncipirati projekat čija će realizacija, kroz razmjenu iskustava, omogućiti stvaranje novih materijalnih dobara i stimulaciju održivog razvoja prekogranične oblasti.

RAZVOJ ODRŽIVIH PRAKSI ZA ZAŠTITU, PROMOCIJU I UPRAVLJANJE PRIRODNIM RESURSIMA

Funkcionalni vodeći partner:

Centar za okolišno održivi razvoj-Sarajevo

Vodeći partner:

Opština Pljevlja

Ostali partneri:

Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo i Lokalna turistička zajednica Pljevlja

Područje implementacije:

Kanton Sarajevo (BiH), Pljevlja, Sjeverna Crna Gora

Trajanje projekta:

18 mjeseci

Mjera:

1.2 Inicijative usmjerene na unapređenje životne sredine ponajviše u cilju zaštite, promocije i raspolaganja prirodnim resursima

Učinkovita zaštita okoliša u regiji ne može se ostvariti bez suradnje svih država u regiji. Ovakvi prekogranični projekti doprinose lakšem postizanju dogovora oko realizacije projekata koji mogu imati značajniji uticaj na okoliš obje države kao što je na primjer izgradnja hidroelektrana na rijekama i vodotocima

- Aleksandra Hasečić, voditelj projekta i Jasminka Bjelavac, ekspert za upravljanje područjima od izuzetne prirodne vrijednosti, Centar za okolišno održivi razvoj (COOR)

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

COOR: Saradnja sa partnerom Opštinom Pljevlja, Crna Gora, uspostavljena je u okviru ranije implementiranih međunarodnih projekata Centra za okolišno održivi razvoj. Ideja o projektu "Razvoj održivih praksi za zaštitu, promociju i upravljanje prirodnim resursima" je logičan slijed već započetih zajedničkih aktivnosti na zaštiti i promociji prirodnih vrijednosti u Kantonu Sarajevo i Opštini Pljevlja. Naime 2009. godine radeći na projektu „Jačanje kapaciteta za promociju područja od izuzetne prirodne vrijednosti“, finansiranog takođe iz EU fondova, postalo je jasno da se aktivnostima na zaštiti i unapređenju prirodnih područja treba osigurati kontinuitet kako bi se postigao željeni učinak. Tako se ideja o ovom projektu nametnula sama od sebe. Izuzetna suradnja i komunikacija ostvarene kroz ovaj i prethodni projekat rezultirale su kvalitetnim partnerstvom koje planiramo razvijati i u budućnosti.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

COOR: Dosadašnja iskustva na zajedničkoj implementaciji projekta govore u korist ovakvog vida strukture partnerstva, naime radi se o partnerstvu između nevladine organizacije i javne administracije. Djelomično različite pozicije u društvu općenito doprinose kvalitetnoj razmjeni i nadopuni informacija i iskustava, sve u cilju postizanja što kvalitetnijih rezultata projekta.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

COOR: Kroz proteklo vrijeme smo između partnera izgradili povjerenje i posvećenost zajedničkom cilju, što je jedna od ključnih stvari za nastavak dalje uspješne suradnje.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

COOR: Učinkovita zaštita okoliša u regiji ne može se ostvariti bez suradnje svih država u regiji. Ovakvi prekogranični projekti doprinose lakšem postizanju dogovora oko realizacije projekata koji mogu imati značajniji uticaj na okoliš obje države, kao što je na primjer izgradnja hidroelektrana na rijekama i vodotocima.

ZTS: Šta biste savjetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

COOR: Potencijalni aplikanti bi trebali uspostaviti kontakt sa organizacijama koje imaju iskustva sa postupkom pripreme, prijavljivanja i provođenja prekograničnih projekata, između ostalog i putem povećanja broja info sesija koje se organiziraju u okviru pripreme projektnih prijedloga za prekogranične programe. Kroz takav pristup možete dobiti konkretne sugestije vezane za Vaše projektne ideje, a u skladu sa procedurama i uputstvima EU.

BUDI SPREMAN!

Funkcionalni vodeći partner:

Fors Montenegro

Vodeći partner:

Teritorijalna vatrogasna jedinica
Trebinje

Ostali partneri:

Služba zaštite i spasavanja opštine
Nikšić

Područje implementacije:

Nikšić (CG) i Trebinje (BiH)

Trajanje projekta:

15 mjeseci

Mjera:

1.2 Inicijative usmjerene na unapređenje životne sredine ponajviše u cilju zaštite, promocije i raspolaganja prirodnim resursima

Program prekogranične saradnje vidimo kao prvi u nizu koraka koji vode ka ujedinjenoj Evropi

- Rade Milošević, programski službenik FORS Montenegro

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

G-din Milošević: Uobičajena praksa FORS Montenegro je da prije nego se odlučimo da razvijemo neki projekat uvijek uradimo istraživanje potreba lokalnih zajednica, javnih i drugih institucija, lokalnih uprava, ministarstava, jednom riječju, organizacija čije djelovanje vodi ka opštem dobru. Istraživanje koje smo radili u cilju izrade projekta "Be ready"/„Budi spreman“ je pokazalo da je jedan od prioritarnijih problema u opštini Nikšić pitanje upravljanja prirodnim nepogodama sa akcentom na šumske požare koji se dešavaju u pograničnom pojasu između opštine Nikšić i opštine Trebinje. Takođe je veliki problem bila slaba opremljenost i nemogućnost organizovanja vježbi za pripadnike službi spasavanja i zaštite. Imajući u vidu navedeno, a znajući da su prilike u regionu kao i problemi koji postoje manje više isti ili slični, prirodno nam se nametnula ideja da partnera za projekat potražimo u najbližem gradu, ali sa druge strane granice. Ispostavilo se da su naše pretpostavke bile tačne. Već u prvom razgovoru sa komandirima Teritorijalne brigade Trebinje, našim sadašnjim partnerom, bilo je odmah jasno da dijelimo iste probleme i da je ovaj projekat u stvari šansa da se dio tih problema riješi. Taj prvi sastanak je de fakto i bio momenat od kada datira naše partnerstvo.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

G-din Milošević: Naša iskustva su uglavnom pozitivna. Istakli bi dobru koordinaciju projektnog tima koji je preuzeo veoma zahtjevan i odgovoran posao implementacije projekta. Možda je teško dobiti projekat, ali po nama je svakako još teže sprovesti ga na način kako je to predviđeno pravilima poziva. Svaku aktivnost u projektu trudimo se da zajednički isplaniramo i implementiramo. Greške se dešavaju, ali uz pomoć task menadžera sa jedne i predstavnika Zajedničkog tehničkog sekretarijata sa druge strane, sve se to da ispraviti i dovesti u red. Poteškoće koje su se desile tokom implementacije našeg projekta su uglavnom proistekle u toku tzv. "sezona požara" kada su oba projektna partnera, dakle i Teritorijalna vatrogasna brigada Trebinje i Služba zaštite i spasavanja Opštine Nikšić, uglavnom bili na terenu i radili su ono što im je osnovna dužnost: gašenje požara. Zbog ovoga smo određene aktivnosti morali malo vremenski pomjeriti. Ipak i pored problema, koji su sastavni dio jednog projekta, mišljenja smo da je ovo partnerstvo izrodilo više pozitivnih stvari. Posmatrano sa profesionalne strane, od dvije do juče sistemski, teritorijalno, organizaciono potpuno razdvojene službe, sada imamo maltene jedan uigran tim koji je spreman da djeluje na prekograničnoj teritoriji bez obzira na to gdje se elementarna nepogoda desi. Ovo je najveći kvalitet koji smo mogli postići ovim projektom i zaista smo ponosni na to.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

G-din Milošević: Planiramo da nastavimo saradnju sa našim partnerima iz Trebinja. Vrlo je vjerovatno da ćemo na trećem pozivu za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH - Crna Gora ponovo zajednički aplicirati sa određenim projektom.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

G-din Milošević: Značaj svake prekogranične saradnje je veliki pa tako i između ove dvije države. Ovo je inače prostor gdje su ljudi oduvijek bili usmjereni jedni na druge. Postavljanje administrativnih barijera iliti "državnih granica" ne bi trebalo da bude otežavajući faktor u toj prirodnoj težnji ljudi da sarađuju. Naprotiv, mišljenja smo da je obaveza državnih čelnika da ovako iskazanu želju pretoče u stvaranje uslova kako bi se saradnja promovisala, unapređivala i pomagala. Mi negdje u tom pravcu i tumačimo želju obje države kada je u pitanju opredijeljenost da se pristupi Evropskoj uniji. Program prekogranične saradnje i vidimo kao prvi u nizu koraka koji vode ka ujedinjenoj Evropi.

ZTS: Šta biste savetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

G-din Milošević: Naš savjet bi bio: počnite sa pripremom i pisanjem svojih prijedloga projekata na vrijeme. Nije neophodno čekati javni poziv kako bi se počelo sa razradom ideje.

Jako je važno da se svi potencijalni kandidati upoznaju sa pravilima pisanja projekata koje finansira EU. Takođe, sa traženjem partnera treba početi odmah pošto se osmisli ideja. Kada se pronadje pouzdan partner, projekat se razvija zajednički i oba partnera daju svoj doprinos. Razmjena iskustava omogućava kvalitetniji projekat.

Na kraju želimo reći da sve ovo jeste jedan vrlo ozbiljan i zahtjevan posao, ali ne treba dozvoliti da bude lišen ljudskih emocija. Pa zar nije cilj ove saradnje da donese zadovoljstvo i radost kako onima koji projekat realizuju tako i onima zbog kojih se projekat realizuje? Mi ovdje nemamo dilemu, a vi?

KNJIGOM PREKO GRANICE

Funkcionalni vodeći partner:

Centar za kulturu Plužine

Vodeći partner:

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine

Ostali partneri:

Udruženje izdavača i knjižara Crne Gore, NVO Ženska akcija (CG) i Agencija za malo i srednje preduzetništvo Trebinje (BiH)

Područje implementacije:

Bijelo Polje, Nikšić, Plužine, Tivat (CG), Sarajevo, Foča i Trebinje (BiH)

Trajanje projekta:

8 mjeseci

Mjera:

1.3 Ostvarivanje društvene kohezije i kulturne razmjene putem institucionalnih i intervencija putem ličnog kontakta i akcija ljudi ljudima

Znajući da je kultura najbolja diplomatija, a knjiga jedno od efektivnih sredstava koje pokazuje želju ali i neophodnost saradnje, to se ideja o organizovanju sajмова knjiga sa obje strane granice, na jedan način, sama nametnula

- Slavica Striković, Ženska akcija

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

G-đa Striković: Višedecenijsko bavljenje izdavaštvom aplikanta i partnera sa crnogorske strane pokazalo je da su ratovi na prostoru tadašnje Jugoslavije imali višestruke indirektno negativne posljedice, jer je nastajanje granica novih država pokazalo da su te granice velika prepreka za kulturu ukupno, pa i za protok knjiga, ljudi i ideja preko novih granica. Znajući da je kultura najbolja diplomatija, a knjiga jedno od efektivnih sredstava koje pokazuje želju ali i neophodnost saradnje, to se ideja o organizovanju sajмова knjiga sa obje strane granice, na jedan način, sama nametnula. Realizacija je pokazala sav značaj i vrijednost ove odlične ideje. Partnerstvo traje relativno kratko vrijeme prije podnošenja aplikacije.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

G-đa Striković: Naš projekat je završen, sada smo u periodu izrade izvještaja. Uspješnost realizacije projektnih aktivnosti je prevazišla naša očekivanja, najprije zato što je pokazala da je publika sa obje strane granice željna ovakvih konkretnih kulturnih događaja. Jednako dobrim se pokazala i saradnja sa lokalnim centrima za kulturu gradova u kojima su sajmovi održani. Interesovanje medija i odlična medijska pokrivenost sajmova knjiga je još jedan od dobrih aspekata projekata. Odlična saradnja sa Task Managerom g-dinom Asenjom.

Kao poteškoće ističemo nedovoljno detaljno isplaniran budžet.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

G-đa Striković: Ukoliko bi bilo sličnih projekata, da.

ZTS: Šta biste savjetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

G-đa Striković:

- da za partnere u svojoj i drugoj zemlji biraju organizacije/

institucije sa kojima su već saradivali,
- da pažljivo planiraju aktivnosti i predvide sve moguće budžetske linije koje će kvalitetno pratiti aktivnosti,
- da razvijaju dobru saradnju sa Zajedničkim tehničkim sekretarijatom.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

G-đa Striković: Sličnost mentaliteta, sjećanje na prednosti zajedničke države u ekonomskom smislu i jednaka želja za suštinskim pomirenjem su najznačajnije odlike ove prekogranične saradnje.

USPOSTAVLJANJE VIA DINARICA- UVOD ZA PLATFORMU REGIONALNE SARADNJE

Funkcionalni vodeći partner:

Centar za inicijative iz oblasti održivog turizma CSTI (CG)

Vodeći partner:

Klub ekstremnih sportova Limit (BiH)

Ostali partneri:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crne Gore

Područje implementacije:

Nacionalni park Durmitor, Žabljak, Plužine i Šavnik (CG) i Nacionalni park Sutjeska, Foča, Kalinovik i Gacko (BiH)

Trajanje projekta:

24 mjeseca

Mjera:

1.1 Inicijative usmjerene na prekogranični privredni razvoj sa naglaskom na turistički i ruralni razvoj

Objava IPA CBC programa između CG i BiH se za nas pokazala jako značajnom iz razloga što su opštine u definisanom programskom području idealne za iniciranje priče o Via Dinarici. Radi se o jako atraktivnom području sa ogromnim prirodnim i kulturnim potencijalom ruralnih planinskih zajednica Crne Gore i Bosne i Hercegovine...

- Svetlana Vujičić, izvršna direktorica CSTI

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

G-đa Vujičić: Ideja za Via Dinarica projekat potiče još od 2006. godine od kada je uspostavljeno i partnerstvo sa Extreme sport klubom Limit kao i saradnja između CSTI i Ministarstva održivog razvoja i turizma na razvoju planinarenja i biciklizma, predominantno na sjeveru Crne Gore. U to vrijeme, problem je bilo obezbijediti regionalna sredstva za implementaciju jednog takvog projekta, koji se npr. u Alpima pod brendom Via Alpina, već pokazao kao jako dobar model za ekonomski razvoj ruralnih planinskih zajednica. CSTI je ideju prezentovao tokom 2008. i 2009. godine na par većih konferencija u regionu gdje je mahom nailazila na pozitivan odjek. Ne čekajući početak realizacije projekta, CSTI je zajedno sa partnerima iz BiH, tokom 2007. i 2008. godine pilotirao nekoliko regionalnih pješačkih/biciklističkih tura. Prilikom pilotiranja regionalnih tura suočavali smo se sa raznim problemima kao što su: neusaglašene cijene, potrebe osnaživanja i standardizovanja vodičke službe, administrativne barijere, regulative prelaska preko stalnih i povremenih graničnih prelaza, komunikacije, neusklađenih brendova destinacija i slično.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

G-đa Vujičić: CSTI i Limit su kreirali navedeni projekat da bi ekonomski obnovili ovo područje, a projekat je napravljen tako da omogući inicijalno uspostavljanje veza kroz zajedničke aktivnosti, tako da preduzetnici postaju aktivni učesnici od najranijih faza projekta, čime se stvara osjećaj vlasništva koji će biti od velike važnosti za buduću održivost projekta.

U svrhu podrške prekograničnim inicijativama za ekonomski razvoj sa naglaskom na unapređenje seoskog turizma već smo ostvarili veze, razmijenili iskustva i proširili znanja o ekonomskim pitanjima unutar zajednica. Radimo na uspostavljanju poslovne saradnje između proizvođača lokalnih i tradicionalnih proizvoda, vlasnika starih autentičnih objekata, malih gostioničara, vlasnika katuna i domaćinstava koja obezbeđuju smještaj kao i vlasnika tradicionalnih restorana, a sve u skladu sa potrebama ciljnih grupa. S tim u vezi, ljetos smo uspješno sproveli istraživanja i kreirali baze podataka o prirodnim, kulturnim i ljudskim potencijalima navedenog područja i baza podataka o vrsti i količini proizvoda koji će biti u ponudi. Radili smo takođe na diverzifikaciji turističke ponude koja se bazira na trasiranju nove planinarske i biciklističke staze. Do sada smo jako zadovoljni sa postignutim rezultatima i prikupljenim materijalom, koji planiramo da tokom zime još više razrađujemo.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

G-đa Vujičić: Planiramo. Želimo da inicijativa Via Dinarice zaista zaživi, a za tako kompleksnu ideju potrebne su godine marljivog

rada, dobrog planiranja i uvezivanja. Čim se iskristališu najveći uspjesi i problemi vezani za ovu priču, planiramo da spremno intervenišemo kroz buduće projekte i ne 'ispustimo' Via Dinaricu dok se ne realizuje do kraja.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

G-đa Vujičić: Objava IPA CBC programa između CG i BiH se za nas pokazala jako značajnom iz razloga što su opštine u definisanom programskom području idealne za iniciranje priče o Via Dinarici. Radi se o jako atraktivnom području sa ogromnim prirodnim i kulturnim potencijalom ruralnih planinskih zajednica Crne Gore i Bosne i Hercegovine, idealnih za realizaciju projekta koji će doprinijeti poboljšanju turističke valorizacije i ruralnom razvoju prekograničnog regiona, ekonomskoj diverzifikaciji, revitalizaciji, kao i socijalnoj koheziji.

Takođe, problemi koje smo iskusili kroz rad na regionalnim pilot turama u 2007. i 2008. godine savršeno mogu da se adresiraju kroz ovaj program. U svakom slučaju, nama se prva prava prilika za implementaciju Via Dinarice ukazala tek sa objavom ovog programa. Uspjeli smo zajedno sa partnerom da ukažemo na zajednički problem i predložimo mjere koje će se prvenstveno sprovoditi duž inicijalne Via Dinarica rute.

ZTS: Šta biste savjetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

G-đa Vujičić: Naš savjet je da se zainteresovane organizacije dobro informišu o programu prekogranične saradnje nakon čega će lakše sagledati u kolikoj mjeri takav program može riješiti aktuelna pitanja i probleme kojima se bave. U našem primjeru se pokazao kao pun pogodak!

MREŽA MLADIH NIKŠIĆ - SARAJEVO

Funkcionalni vodeći partner:

Centar za demokratsku tranziciju (CG)

Vodeći partner:

Centar za promociju civilnog društva (BiH)

Ostali partneri:

Alfa Centar (CG)

Područje implementacije:

Nikšić (CG), Sarajevo (BiH)

Trajanje projekta:

8 mjeseci

Mjera:

1.3 Ostvarivanje društvene kohezije i kulturne razmjene putem institucionalnih i intervencija putem ličnog kontakta i akcija ljudi ljudima

Cjelokupni projekat se bazirao na energiji i zanosu mladih ljudi i kao takav je bio "osuđen" na uspjeh. Osim što su učenici srednjih škola stekli nova iskustva, prijateljstva i spoznaje projekat je imao pozitivne reperkusije i na sva tri grada, jer su u njemu učestvovali i roditelji učenika, direktori i profesori srednjih škola, predstavnici lokalne samouprave...

- Darko Blagojević, koordinator projekta u Centru za demokratsku tranziciju

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

G-din Blagojević: Uvijek postoji veliki izazov kada se radi sa mladim ljudima, tako da smo mi u Centru za demokratsku tranziciju hipostazirali jednu ideju o saradnji srednjih škola između Crne Gore i Bosne i Hercegovine, odnosno, Nikšića i Sarajeva. Početnu zamisao smo kroz vrijeme uobličavali, sve dok nijesmo došli do krajnje forme. Za realizaciju jedne takve ideje neophodan je i kvalitetan partner, a mi smo ga pronašli u Centru za promociju civilnog društva. Projektom "Mreža mladih Nikšić – Sarajevo" počinje i naša saradnja sa njima.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

G-din Blagojević: Cjelokupni projekat je baziran na energiji i zanosu mladih ljudi i kao takav je bio "osuđen" na uspjeh. Osim što su učenici srednjih škola stekli nova iskustva, prijateljstva i spoznaje projekat je imao pozitivne reperkusije i na sva tri grada, jer su u njemu učestvovali i roditelji učenika, direktori i profesori srednjih škola, predstavnici lokalne samouprave, predstavnici kulturnog miljea (intelektualci, pisci, umjetnici), kao i mediji. Dakle, jedna višedimenzionalna priča koja je imala samo dobre strane.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

G-din Blagojević: Mi smo sa Centrom za promociju civilnog društva u stalnom kontaktu, tako da neke ideje o budućoj saradnji već postoje.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

G-din Blagojević: Značaj prekogranične saradnje je ogroman. Ona bi trebala da implicira uspostavljanje kvalitetnijih odnosa među ljudima, kreiranje dugoročnih prijateljstava, kao i podsticanje komunikacije i razmjene iskustava u regionu.

ZTS: Šta biste savjetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

G-din Blagojević: Imam vrlo jednostavnu sugestiju. Kada im se javi određena ideja neka je konceptualizuju i pokušaju da apliciraju.

BOLJE MOGUĆNOSTI ZA ZAPOŠLJAVANJE MLADIH

Funkcionalni vodeći partner:

Centar za monitoring - CEMI (CG)

Vodeći partner:

Omladinska informativna agencija Bosne i Hercegovine (OIA)

Ostali partneri:

Agencija za zapošljavanje Crne Gore, NVO Tvrđava (CG)

Područje implementacije:

Pljevlja, Plužine, Šavnik i Nikšić (CG) i Foča i Goražde (BiH)

Trajanje projekta:

12 mjeseci

Mjera:

1.3 Ostvarivanje društvene kohezije i kulturne razmjene putem institucionalnih i intervencija putem ličnog kontakta i akcija ljudi ljudima

Razmjena iskustva, zajedničko osmišljavanje akcija, kontakti su nešto što posebno lokalnim zajednicama u pograničnom području može pomoći da napreduju i da se razvijaju, a sa sredstvima IPA fonda to mogu i ostvariti

- Jan Zlatan Kulenović, izvršni direktor OIA

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

G-din Kulenović: OIA i CEMI već niz godina rade slične projekte kada je riječ o osnaživanju mladih i njihovoj uključenosti u društvo, izlasku na izbore i sl. Vrlo često smo sudjelovali u nekim regionalnim aktivnostima i susretali se na različitim konferencijama, ali nismo nikada imali prilike i za realizaciju zajedničkog projekta. IPA CBC je omogućila da ta iskustva koja imamo spojimo u jedan projekt vezan za pitanje mladih i njihovog zapošljavanja i da potražimo zajedno odgovore i kreiramo intervencije koje bi mogle riješiti problematiku u ovoj oblasti u nekoliko opština uz granicu BiH i CG.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

G-din Kulenović: Mi smo negdje pri polovici projekta i dosadašnja iskustva su odlična jer problem nezaposlenosti mladih je izražen u obje zemlje, a stavljanje u funkciju oba kapaciteta naših organizacija sasvim sigurno da pomaže u što efektnijem osmišljavanju i realizaciji aktivnosti. Takođe korisnici projekta tj. svi akteri koji se bave temom zapošljavanja mladih u 6 opština mislim da mogu dosta toga naučiti jedni od drugih, a to je i jedna od funkcija ovoga projekta. Zajednička konferencija u julu u Sarajevu pokazala je da je ova tema prioritet u lokalnim zajednicama i da nedostaje efikasnih mjera te da jedan regionalni pristup i dodatna podrška koju mogu pružiti i CEMI i OIA mogu biti korisna podrška.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

G-din Kulenović: Naravno, na bazi ovoga iskustva mi smo već napravili zajedničku aplikaciju i aplicirali na drugi krug IPA CBC gdje bismo željeli ovu metodologiju prenijeti i na još nekoliko drugih opština.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

G-din Kulenović: Značaj je veliki jer se neki problemi koje imamo kao tranzicijska društva mogu puno lakše rješavati kroz regionalnu saradnju. Razmjena iskustva, zajedničko osmišljavanje akcija, kontakti su nešto što posebno lokalnim zajednicama u pograničnom području može pomoći da napreduju i da se razvijaju, a sa sredstvima IPA fonda to mogu i ostvariti.

ZTS: Šta biste savjetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

G-din Kulenović: Prvo da se ne prepadnu same aplikacije i procedure koja nije na prvi pogled lagana. Najvažnije je imati dobru ideju, naći pouzdanog partnera i na vrijeme započeti rad na aplikaciji. Poslije je sve lakše, a ujedno to iskustvo na apliciranju bit će korisno i za mnoga druga apliciranja. U svakom slučaju ne treba odustati unaprijed jer je to prilika koju ne treba propustiti.

AKTIVNO UKLJUČIVANJE MLADIH U PROCES DRUŠTVENE KOHEZIJE U POGRANIČNOM REGIONU: MLADI U ZAJEDNIČKOJ AKCIJI

Funkcionalni vodeći partner:

Omladinski kulturni centar Juventas
(CG)

Vodeći partner:

Asocijacija XY (BiH)

Područje implementacije:

Kolašin, Bijelo Polje, Mojkovac, Žabljak
i Nikšić (CG) i Jablanica, Mostar, Foča,
Rogatica i Sarajevo Stari Grad (BiH)

Trajanje projekta:

11 mjeseci (CG), 12 mjeseci (BiH)

Mjera:

1.3 Ostvarivanje društvene kohezije
i kulturne razmjene putem
institucionalnih i intervencija putem
ličnog kontakta i akcija ljudi ljudima...

učestvovati u ovakvom programu znači jačanje kapaciteta organizacije ali i društva, širenje polja djelovanja sa državnog na međudržavni nivo te direktno učešće u izgradnji dobrih odnosa dvije države

- Mr ph Emina Osmanagić, izvršna direktorica, Asocijacija XY

ZTS: Vi i Vaš partner implementirate jedan od projekata finansiranih u okviru prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA Prekograničnog programa BiH-Crna Gora. Kako ste došli na ideju o ovom projektu? Od kada datira Vaše partnerstvo?

G-đa Osmanagić: Asocijacija XY sa Juventasom iz Crne Gore sarađuje od 2001 godine na projektu "Promocija seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava mladih ljudi na Balkanu" podržan od strane IPPF-a. Već tada smo ostvarili veoma dobru saradnju i ostvarili značajne rezultate na polju seksualnog i reproduktivnog zdravlja mladih BiH i Crne Gore. Često se srećemo na seminarima i kao organizacije smo svakodnevno na terenu i radimo sa mladima pa smo uočili potrebu mladih za druženjem, upoznavanjem drugih kultura, ali i potrebu za aktivizmom u lokalnoj zajednici i školi. Sa partnerima smo se dogovorili da implementiramo projekat koji će povezati mlade iz BiH i Crne Gore ali koji će biti zasnovan na učenju praktičnih znanja koja će moći upotrijebiti i djelovati na nivou svojih lokalnih zajednica.

ZTS: Kakva su bila Vaša iskustva tokom dosadašnje implementacije projekta? Koje biste dobre aspekte ili poteškoće istakli?

G-đa Osmanagić: Raditi na projektu sa dugogodišnjim partnerom je čast i zadovoljstvo. Svaku aktivnost smo implementirali uz saradnju i dogovor što je za partnerstvo najvažnija stvar. Na implementaciji zajedničkih aktivnosti, dva seminara, su mladi, učesnici projekta mogli vidjeti prijateljske odnose između ove dvije organizacije što ih je potaklo da i oni krenu istim stopama.

ZTS: Planirate li nastaviti saradnju sa Vašim partnerom i nakon projekta?

G-đa Osmanagić: Mnogo godina prije ovog projekta smo bili partneri, saradnju smo produbili i ojačali ovim projektom i planiramo nastaviti sa saradnjom i implementacijom zajedničkih projekata koji uključuju povezivanje mladih, škola i lokalnih zajednica ove dvije države.

ZTS: Koji je, po Vama, značaj prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore?

G-đa Osmanagić: Prije svega se značaj ogleda u održavanju dobrosusjedskih odnosa, ali projekti koji se implementiraju ne samo da održavaju dobre veze između država nego uključuju građane, potiču ih na saradnju i smanjuju stopu predrasuda, kreiraju prijateljstva i neraskidive veze saradnje i u budućnosti.

ZTS: Šta biste savjetovali onima koji po prvi put apliciraju za neki od programa prekogranične saradnje?

G-đa Osmanagić: Da ne oklijevaju jer učestvovati u ovakvom programu znači jačanje kapaciteta organizacije ali i društva, širenje polja djelovanja sa državnog na međudržavni nivo te direktno učešće u izgradnji dobrih odnosa dvije države.

**IPA Program prekogranične saradnje
Bosna i Hercegovina – Crna Gora**

Prekogranični program
Bosna i Hercegovina - Crna Gora
Zajednički tehnički sekretarijat
Džemala Bijedića 185/12, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: + 387 (33) 788 781;
Fax: + 387 (33) 788 780
Antena Zgrada Zetatransa, Danila Bojovića bb, 81400 Nikšić
Tel/Fax: + 382 40 213 878

www.cbc.bih-mne.org

Ova publikacija je izdata uz pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.